

Doc. dr Goran Čeranić
Mr Obrad Samardžić

VEBEROV PRISTUP DRUŠTVENOJ STRATIFIKACIJI

▶ RAZLIKE IZMEĐU MARKSA I WEBERA

▶ -porijeklo

▶ -odnos prema naciji i državi

▶ -odnos prema demokratiji,
parlamentarizmu i revoluciji

▶ -nasleđe

-
- ▶ Veber je verovao da je stvarnost, a pogotovo ono šta nazivamo «društvo», u čulnom smislu zapravo haotično kretanje pojedinaca; u ovome što vidimo na slici, svakako da ne postoji inherentna struktura; tek našim tumačenjem i objašnjenjem mi unosimo izvjestan red u stvarnost i pojavljuju se obrisi strukturisanosti.

-
- ▶ KLASSE SU SAMO JEDAN OBLIK DRUŠTVENIH SKLOPOVA, A KOJI ĆE SE KORISTITI ZAVISI OD DRUŠTVENIH I ISTORIJSKIH OKOLNOSTI
  - ▶ Sociolog mora da naizgled bezobličnu i nestrukturisanu stvarnost uhvatiti pomoću svoje kategorijalne mreže. Tek je on pomoću svojih pojmova «organizuje», i tek tada ona dobija strukturu i unutrašnji oblik (nominalistički pristup).
  - ▶ Klasno pitanje je teorijsko, a nikad faktičko i empirijsko.

► Oblici stratifikacije po Veberu

ešaloni	Posjedničke klase	Poslovne klase
Najviši	veći posjednici zemlje, fabrika, rudnika, ljudi (robovlasnici), brodova (brodovlasnici) itd.	veliki' preduzetnici u oblasti trgovine, bankarstva, industrije, saobraćaja itd. ‘
Srednji	Manji posednici zemlje (seljaci), industrijskih radionica (zanatlije), brodova (ribari i sitni trgovci)	manji preduzetnici (sitni trgovci, zanatlije, seljaci), «slobodna zanimanja» advokati, ljekari, umjetnici), činovnici, i radnici sa monopolskim kvalifikacijama ili talentima
NajNiži	proleter, sirotinja, kmetovi, robovi itd.	sve vrste najamnih radnika

▶ KLASA

▶ ZA RAZLIKU OD MARKSA, ZA KOGA SE IZVOR KLASA NALAZI U OBLASTI PROIZVODNJE, ZA VEBERA KLASA PROIZILAZI IZ POLOŽAJA NA TRŽŠITU

▶ Klasni položaj svakog pojedinca - a time i klasa u koju se on može svrstati - po Veberu zavisi od dva faktora. Jedno je «vrsta posjeda», a drugo «vrsta usluga» koju taj pojedinac može da pruži.

► Klasna stratifikacija po Veberu

ešaloni	Posjedničke klase	Poslovne klase
Najviši	veći posjednici zemlje, fabrika, rudnika, ljudi (robovlasnici), brodova (brodovlasnici) itd.	veliki' preduzetnici u oblasti trgovine, bankarstva, industrije, saobraćaja itd. ‘
Srednji	Manji posednici zemlje (seljaci), industrijskih radionica (zanatlije), brodova (ribari i sitni trgovci)	manji preduzetnici (sitni trgovci, zanatlije, seljaci), «slobodna zanimanja» advokati, ljekari, umjetnici), činovnici, i radnici sa monopolskim kvalifikacijama ili talentima
NajNiži	proleter, sirotinja, kmetovi, robovi itd.	sve vrste najamnih radnika

- ▶ POVEZANOST POSJEDNIČKE I POSLOVNE KLAZE
- ▶ DRUŠTVENOM KLASOM TREBA NAZVATI SVEUKUPNOST ONIH KLASNIH POLOŽAJA MEĐU KOJIMA JE OBIČNO VRLO LAKO MOGUĆA I NA TIPIČAN NAČIN CE OBAVLJA POKRETLJIVOST
- ▶ 1. Gornju klasu sačinjavaju pozitivno povlašćeni po oba mjerila oni koji imaju tržišno značajnu imovinu i na osnovu nje su uspjeli da steknu dobro obrazovanje ili rijetke vještine; to su «klase imućnih i privilegovanih na' osnovu obrazovanja, Njih obično nazivamo kapitalističkom klasom, dok ih sam Veber naziva klasom delta
- ▶ 2. Gornju klasu čine negativno povlašćeni po oba mjerila - oni koji nemaju tržišno značajnu imovinu i koji nisu uspjeli da steknu obrazovanje ili rijetke vještine; to su, no Veberu, «radnici u cjelini, utoliko više ukoliko ce više proces rada automatizuje»; oni ce obično nazivaju proleterima, dok ih sam Veber zove klasom alfa

- ▶ 3. Između ce nalazi, prvo, srednja klasa koju čine ljudi sa obrazovanjem, ali bez tržišne imovine; u nju spada «neimućna inteligencija i stručno obrazovani (tehničari, komercijalisti i drugi nameštenici, činovništvo)»; njih obično nazivamo novom srednjom klasom ili bijelim okovratnicima, dok ih sam Veber zove klasa gama
- ▶ 4. Drugu srednju klasu čine ljudi sa tržišnom imovinom, ali bez nekog naročitog obrazovanja ili bez tržišno rijetkih vještina; to su sitne zanatlije, seljaci i trgovčići, «sitna buržoazija», njih obično zovemo starom srednjom klasom, dok ih Veber imenuje kao klasa beta

mjerilo tržišnog položaja		Da li su vlasnici proizvodnih dobara?	
		da	ne
da li imaju abrazovanje/ stručnost	da	kapitalisti (klasa delta)	nova srednja klasa (klasa gama)
	ne	stara srednja klasa (klasa beta)	Proleterii (klasa alfa)

- ▶ KLASSE NIJESU ZAJEDNICE JER KLASNI INTERES KAO UZROK ZAJEDNIČKOG DJELANJA NIJE NEŠTO ŠTO JE JEDNOZNAČNO
- ▶ PROLETARIJAT JE DRUŠTVENA KLASA KOJA SE NAJVIŠE PRIBLIŽILA KLASNOM DJELOVANJU, A FAKTORI KOJI TOME DOPRINOSE SU SLEDEĆI:
  - ▶ 1. Imati pred sobom neposrednog protivnika sa suprotnim interesima (radnici imaju kapitalistu)
  - ▶ 2. Veliki broj lica koja se nalaze u sličnom klasnom položaju (radnici su najbrojnija grupacija)
  - ▶ 3. Raditi u istom prostoru čime se olakšava njihovo organizovanje
  - ▶ 4. Imati jasne klasne ciljeve

▶ STALEŽ

- ▶
- ▶ -STATUS POJEDINCA JE ODREĐEN DRUŠTVENIM UGLEDOM KOJI PRVENSTVENO ZAVISI OD NJEGOVOG NAČINA ŽIVOTA
- ▶ - Status govori o ugledu u zajednici. On je uvijek vezan za vrijednosti zajednice. Oni koji žive ili postupaju u skladu sa dominantnim vrijednostima uživau viši status od onih koji ih zanemaruju.
- ▶ -STALEŠKI UGLED JE SADŽAN U:
  - ▶ - u običajima koji ce tiču načina oblačenja, izgleda doma, uzajamnih poseta, međusobnog ophođenja, međusobne solidarnosti
  - ▶ - u prihvatanju određenog načina sticanja dohotka | odnosio u gnušanju od određenih vrsta sticanja
  - ▶ -u zajedničkom objedovanju
  - ▶ -u međusobnom sklapanju brakova

- ▶ ZA STALEŠKI UGLED NOVAC JE NUŽAN ALI NE I DOVOLJAN USLOV
- ▶ - PODJELA NA KLASE VRŠI CE ZAVISNO OD ODNOSA PREMA PROIZVODNJI I STICANJU DOBARA, A PODJELA NA STALEŽE ZAVISNO OD PRINCIPA POTROŠNJE
- ▶ - Najrazvijeniji su oni staleži koji su uspjeli da za sebe obezbijede izvesni društveni monopol, a time i da društveno obezbijede svoj ugled i način života
- ▶
- ▶ -PUT DO NASTANKA STALEŽA VODI PREKO ZANIMANJA, NASLEĐIVANJA I PRISVAJANJA VLASTI
- ▶ -STALEŽI SU SAMOSVJESNE I DJELATNE GRUPACIJE
- ▶ -TEHNIČKO-EKONOMSKI POREDAK "POTRESA DRUŠTVO" I U PRVI PLAN IZBACUJE KLASE
- ▶ -USLOVLJENOST KLASNOG I STALEŠKOG POLOŽAJA
- ▶ -ZA RAZLIKU OD KLASA STALEŠKE GRUPE SU OZNAČAVALE LJUDE ČIJI JE POLOŽAJ OZNAČEN PRAVOM

▶ STRANKA

▶ -MOĆ PREDSTAVLJA OSNOVU STRANAČKOG POZICIONIRANJA

▶ -STRANKA UVIJEK PODRAZUMIJE ODREĐENI NIVO ORGANIZOVANJA I ZAJEDNIČKOG DJELOVANJA

▶ -STRANKE MOGU BITI ZASTITINICI INTERESA KLASI I STALEŽA

▶ -RAZNOVRSNOST SREDSTAVA U OSVAJANJU ILI ODBRANI MOĆI

▶ PITER SAUNDERS: WEBERIJANSKA ALTERNATIVA

- ▶ -DRUŠTVENE KLASSE PREDSTAVLJAJU AGREGATE INDIVIDUA
- ▶ - WEBER CE U SVOM RADU NA PITANJU STRATIFIKACIJE NAJVIŠE USREDSREDIO NA ISPOLJAVANJE MOĆI:
  - ▶ -klasna moć
  - ▶ -društvena moć
  - ▶ -politička moć
- ▶ -WEBEROV PRISTUP MOĆI SE RAZLIKUJE OD MARKSOVOG NA ČETIRI NAČINA (BOGATSTVO, UTICAJ, STATUS, RASA)
- ▶ -KLASNI SUKOB NE MORA BITI JEDINI IZVOR KONFLIKTA U DRUŠTVU